

להתחיל מבראשית

פעילות פתיחה

לקשר הראשוני של המדריך עם הקבוצה יש משקל מכריע להמשך הקשר עם התלמידים במשך השנה כולה, ולכן יש לתכנן היטב מפגש זה. במפגש זה ביכולתכם לבנות את הבסיס ליחסים ביניכם ובין התלמידים, והקודים הראשוניים להתנהלות השיעור שייקבעו עתה ימשיכו ללוות אתכם לאורך השנה. לפיכך חשוב ליצור גירוי ועניין, אך עם זאת להתוות גבולות ברורים. בכיתות אורגניות אין לתת דגש יתר על משחקי היכרות של שמות התלמידים. חלק ניכר מזמן השיעור יוקדש לארגון הכיתות, לכן תכננו את הזמן בהתאם. יש אפשרות לערוך את המפגש הראשון בפורום הכיתתי המלא ולפגוש את התלמידים במסגרת הקבוצתית הקטנה רק במפגש הבא. אם בוחרים באפשרות זו מומלץ להמחזיז לתלמידים את סיפור "מוחק הזיכרון" המובא בנספח.

מטרת הפעילות

- היכרות בין המדריך לתלמידים.
- ברור ראשוני של המושג "תרבות יהודית".
- יצירת עניין וגירוי ראשוני לשיעורי רוח יהודית.

מבנה הפעילות

- א. היכרות ראשונית
- ב. זהות אישית
- ג. זהות יהודית
- ד. סיכום

ציוד ועזרים

- ✓ דפי בינגו
- ✓ דפי שאלון אישיים
- ✓ אפשרות: אביזרי המחזה לסיפור "מוחק הזיכרון" (על המדריכים לארגן)

חלק א: היכרות ראשונית

להלן כמה אפשרויות למשחקי היכרות. אפשר לבחור גם משחק מתאים אחר:

- **משחק השמות:** הנחו את התלמידים לעמוד במעגל. על כל תלמיד לומר את שמו, אך אסור לשני אנשים לומר את שמם בו בזמן. אין להגיד את השמות בסדר מסוים ואסור לדבר. אם שניים אומרים ביחד – מתחילים שוב.
- **נייר עף ברוח:** עמוד במרכז החדר, קרא בשם אחד מהתלמידים חרוק דף נייר באוויר. על החניך ששמו הזכר לקום ולתפוס בדף הנייר לפני שייפול על הארץ. אם הנייר נפל, על החניך לחתוך את הנייר לשניים ולקרוא בשמו של משתתף אחר וכן הלאה.
- **שם וצלקת:** כל תלמיד בתורו יאמר את שמו ויספר על צלקת שיש לו וכיצד קיבל אותה. אפשר להמיר את הצלקת בכל דבר אחר (לדוגמה: שם וחיה שמתחילה באות הראשונה של השם, תחביב, סרט, זמר אהוב).

חלק ב: זהות אישית

חלקו לכל תלמיד דף בינגו ובו בכל משבצת שאלה הנוגעת לזהות האישית (נספח א ובחוברת לתלמיד). הנחו את התלמידים למלא את המשבצות באופן אישי. לאחר מכן כל תלמיד יסתובב בכיתה, יחפש תלמיד אחר שיש לו משבצת בעלת תשובה זהה לשלו ויבקש ממנו לחתום את חתימתו במשבצת המתאימה. הראשון שמגיע לטור, שורה או אלכסון – מנצח (יש להמשיך גם לאחר הניצחון הראשון).

חזרו למעגל ופתחו דיון:

- כל תלמיד יספר אילו דברים חדשים הוא למד על חבריו (ואולי גם על עצמו).
- האם יש דברים שמיוחדים רק לכם? פרטו מהם.
- האם יש דברים שמשותפים לתלמידים רבים? הביאו דוגמאות.

השאלות עליהן ענינו בדף הבינגו נוגעות במרכיבים שונים של הזהות שלנו – הדברים שאנחנו אוהבים לעשות, הדברים שעימם אנו מזדהים וכדומה. אפשר להוסיף ולומר שגם בחיינו אנו מסתובבים עם מעין "דף בינגו שקוף" ומשווים עם "דפי הבינגו" של הזולת, בודקים מי דומה לנו ומי שונה, עם מי אנו מזדהים, ובכך אנו בוחנים את השקפתנו ואת יחסנו כלפי העולם.

חלק ג: זהות יהודית

זהותו של כל אדם כוללת מאפיינים הייחודיים לו ומאפיינים המשותפים בינו ובין אנשים נוספים. אחד המאפיינים המשותפים לכולנו הוא החיים במדינה יהודית. במהלך השנה ננסה לברר מה כולל המושג "תרבות יהודית" ומהן נקודות המפגש שלנו עם מושג זה.

שמש אסוציאציות: רשמו במרכז הלוח את המילים: תרבות יהודית. התלמידים יעלו את האסוציאציות שמושג זה מעלה בראשם (הדגישו לתלמידים כי אין תשובה אחת נכונה ועודדו אותם לומר כל אסוציאציה אפשרית). רשמו על הלוח את תשובות התלמידים.

פתחו דיון קצר:

- אילו אסוציאציות שעלו בכיתה הפתיעו אתכם ומדוע?
- האם, לדעתכם, גם המושגים הבאים יכולים להיכלל תחת ההגדרה של תרבות יהודית: הקמת מדינת ישראל, פילוסופיה, מימונה, צה"ל, אלברט איינשטיין, יחסים בין אדם לחברו (אפשר להוסיף מושגים מתחומים שונים)?
- אילו נושאים מתוך הנושאים שהועלו מעניינים אתכם?
- היכן אתם פוגשים את היהדות בחייכם? הביאו דוגמאות.

כל אחד מאיתנו רואה את הקשר שלו אל התרבות היהודית בצורה אחרת. כל אחד מתעניין בצדדים שונים בה ומזדהה איתם ומגדיר את הזיקה שלו ליהדות באופן הייחודי לו. עם זאת, כולנו נפגשים בחיי היום-יום עם מושג זה והוא שזור בחיינו בכל תחומי החיים. במהלך השנה נברר את נקודות המפגש של היהדות בחיינו תוך התייחסות לעיסוק רעיוני בשאלות שעלו בשיעור זה ובשאלות שמעניינות אתכם בתחום זה.

חלקו לתלמידים את השאלון הבא והנחו אותם למלא אותו בצורה אישית (חשוב להדגיש כי דף זה מיועד לצורכי היכרות שלכם עם התלמידים, הוא אינו כלי הערכה ואין בו תשובות נכונות או תשובות לא נכונות):

שמי: _____

איך אני מרגיש בשבוע הראשון ללימודים (מ-1 עד 10): _____

תאריך יום ההולדת שלי (עברי ולועזי): _____

נושאים בתרבות היהודית שמעניין אותי ללמוד: _____

שאלה שיש לי בנושא: _____

נושאים בתרבות היהודית שלא מעניינים אותי: _____

משובים אלו יספקו לכם היכרות ראשונית עם התלמידים ועם נקודות המפגש שלהם עם הנושא. נשתדל להתייחס במשך השנה לנושאים ולשאלות שהועלו בשאלון.

סיכום

ספרו את סיפור "מוחק הזיכרון" (נספח ב). הסיפור מעט ארוך, ולכן יש לייחד לו כמה דקות. כמו כן הוא מורכב מדיאלוגים ועל כן מומלץ להמחזו. אפשר להזמין חניך, לשתפו בהצגה כמטופל ולשאול אותו מה ברצונו למחוק (יש לעשות זאת לפני הקטע שבו ג'ייק מגיע). אפשר להציג את הסיפור בתחילת הפעילות יחד עם שאר המדריכים במסגרת הכיתתית לפני הפיצול לקבוצות.

אפשר לחתום בסיפור הבא:

המורה וכוס התה

מספרים על אדם שהלך לקנות חכמה אצל מורה גדול ומפורסם. כשהגיע אליו התיישב התלמיד מול המורה והלה מזג לו תה. הכוס התמלאה אך המורה המשיך למזוג. התה התחיל להישפך על השולחן והוא ממשיך למזוג. התה נשפך על הרצפה, והמורה – ממשיך למזוג. שאל התלמיד בבהלה: "מה אתה עושה? אתה לא רואה שהכלי מלא?". השיב לו המורה: "זו בדיוק הבעיה. אתה לא יכול לבוא לקבל ממני כל עוד אתה מלא. אתה חייב לבוא עם ראש פתוח ולפנות מקום בלב. אם לא תתפנה מהדעות הקודמות שלך, כל מה שתקבל – יישפך".

גם לשיעורים אלו כדאי להשתדל להגיע עם ראש פתוח – ביחסנו זה כלפי זה, ביחס התלמידים אל המדריך, ביחס המדריך אל התלמידים וביחס לנושאים שבהם ניגע.

נספח א: בינגו

מה אתה רוצה לעשות כשתהיה גדול?	איזו מוזיקה אתה הכי אוהב לשמוע?	איזה מזל אתה?
מה אתה הכי אוהב לעשות בשבת?	באיזו מדינה היית רוצה לחיות?	מה היית עושה עם מיליון דולר?
מהי החיה האהובה עליך?	מהו הדבר שהכי מעניין אותך לדעת על היהדות?	מהו החג שאתה הכי אוהב?

נספח ב: מוחק הזיכרון

נערה בוכייה הסתובבה במרכז המסחרי כשטלפון סלולרי בידה. היא צעקה אל תוך הטלפון: "לא חזי, אל תנתק עליי, חזי אני אוהבת אותך!!! אתה אהבת חייל!!!". תחנוניה לא עזרו לה וחזי ניתק. הנערה חשבה לעצמה: "חזי הוא אהבת חייל, אנחנו חברים כבר שבועיים וחצי. הייתי בטוחה שנגדל ביחד בית, נקנה ילדים (הטעות בכוונה...), אבל הוא זרק אותי..." ובכתה, עד שצלצול קבלת הודעה עצר אותה. היא חשבה לעצמה: "בטח חזי רוצה שנחזור, כפרה עליו", אך כשפתחה את ההודעה גילתה לאכזבתה שמדובר בעוד אחת מאותן פרסומות מעצבנות.

בהודעה היה כתוב: "קשה לך עם הגעגוע? רוצה רק לשכוח? מהיום זה אפשרי במרפאת delete! "מה זה 'דליט'?" שאלה את עצמה. "אה... זה למחוק. כן, אני חייבת להגיע לשם למחוק את חזי!!!".

מיד רצה הנערה וחיפשה אחר מיקום המרפאה. היא נכנסה מתנשפת, ומאחד החדרים הגיח טיפוס משונה עם חיוך מרוח על פניו ואמר במבטא צרפתי: "שלום לך לפציינטית היקרה, אני דוקטור ז'אק המהולל, המצאתי את מכונת מוחק הזיכרון, מה תרצי למחוק?".

הנערה השיבה בבכי: "את חזי. הוא היה החבר שלי. אתה יכול למחוק לי אותו?". "בוודאי", ענה הפרופסור, "בשביל זה אני כאן. רק תחתמי כאן, תשלמי לי 500 שקל ואנחנו מסודרים!".

היא חשבה לעצמה שזה קצת יקר, אבל החליטה שזה שווה את המחיר. "מה עוד להביא לך?", שאלה.

הפרופסור השיב: "את צריכה להביא לי חפצים שמזכירים לך את חזי, ואז נכניס אותך אל תוך המכונה ונמחק הכל!".

"טוב", אמרה הנערה, "הבאתי את הטבעת שהוא נתן לי לרגל שבוע לחברות שלנו, הבאתי את הפרח שהוא נתן לי בפגישה הראשונה וגם את הוופל הזה שהוא הכי אוהב".

הפרופסור הכניס את הנערה למכונה ואמר: "אוקיי, מוכנה, אני מפעיל את מכונת המחיקה בעוד 1...2...3" וכשהגיע לספרה שלוש הוא לחץ על הכפתור והנערה החלה לפרכס קלות. במקביל לקח

הפרופסור את החפצים שהנערה הביאה והכניסם למכונה קטנה. לאחר מכן לחש: "מוחקת חזי, מוחקת חזי, מוחקת חזי" ופתח את דלת המכונה.

הנערה הסתכלה מסביבה בפליאה: "מה? איפה אני...? וואו דוקטור, ממש לא הרגשתי את הסתימה שעשית לי".

הפרופסור בחן אותה: "תגידי, את זוכרת את הטבעת הזו? ואת הוופל?".

הנערה הסתכלה על הטבעת והשיבה: "לא, איזה טבעת יפה, ווי!".

שלח אותה לביתה והורה לה לא לשתות כלום שעה...

רק יצאה הנערה וכבר נכנסה בסערה מורה עצבנית ופנתה לפרופסור במבטא תימני:

"שלום, סלח לי, כאן זה מוחק הזיכרון? יופי. קוראים לי דרורה חיון, אני מורה כבר עשרים ושתיים שנים. עשרים ושתיים שנים יותר מדי, תאמין לי. אני מורה לאנגלית כמובן, לא שומעים את המבטא? לא משנה. אני יוצאת לפנסיה בשעה טובה. אני אמורה לנסוע עם בעלי רפי להוואי, אבל דבר אחד תקוע לי בראש. התלמידים המופרעים האלה, תעשה לי טובה תמחק לי אותם מהזיכרון!!!".

הפרופסור שלח אליה חיוך ואמר: "אוקיי גברת, זה יעלה לך 5,000 ש"ח, בואי תחתמי כאן". המורה עיקמה את העף ואמרה: "קצת יקר, לא? אני לא גאידימק...". והפרופסור ענה לה בתגובה: "אם רוצה לשכוח תלמידים חותמת כאן! עכשיו תביאי לי כמה פריטים שמזכירים לך תלמידים".

"בבקשה", אמרה המורה והוציאה מתיקה יומן נוכחות. "בקושי הגיעו לכיתה החצופים. גיליון ציונים... ביזיון! והנה מסטיק שהחרמתי לניסים בשנת 83".

הפרופסור פתח את דלת המכונה ואמר: "אוקיי, מוכנה, את נכנסת למכונת המחיקה בעוד 1... 2...". וטרק מאחוריה את דלת המכונה. הפרופסור הכניס את חפציה למיני-מכונה ולחש: "מוחקת תלמידים חצופים. מוחקת שכבת ח'..." ופתח את דלת המכונה.

המורה יצאה בפנים קורנות: "וואו... מה זה היה? אויש, אתה הדייל שלנו במטוס? תגידי, מתי ננחת בהוואי? אני רוצה שני קולה בבקשה לי ולרפי... רפי?". היא הסתובבה לחפש את רפי ויצאה מפתח המרפאה בצעקות: "רפיייי!".

עבר זמן מה ולמרפאה נכנס איש עסקים ופנה אל הפרופסור: "שלום פרופסור ז'אק, אני ג'ייק, זאת אומרת ג'ייקוב, נו... יעקב במקור אבל למי אכפת. תשמע, אני איש עסקים רציני, אני מטייל בכל העולם, אני איש העולם הגדול. יש לי בקשה אחת – **תמחק לי את הזהות היהודית שלי! למה אני צריך את זה? זה מיותר ומיושן! זה סתם פרימיטיבי! זה גם דופק לי את העסקים!**".

הפרופסור קימט את מצחו: "אולאלה, זה עוד לא שמעתי. אני בדרך כלל מוחק אנשים, חבר, תלמידים... לא זהות. אבל ז'אק יכול הכל, והמכונה המדהימה שלי תעשה זאת. אתה רק צריך לחתום כאן ולתת לי 50,000 ש"ח".

ג'ייק פשפש בארנקו ואמר: "אין שום בעיה, כסף זה לא בעיה, יש לי בלי סוף, אבל העיקר שתמחק לי את זה!".

הפרופסור שאל אותו אם הביא פריטים שמזכירים לו את הזהות היהודית שלו, וג'ייק הציג אותם בפניו: "הנה סידור ישן שמצאתי בבית, זו כיפה של סבא שלי, חה ספר תהילים שחילקו לי פעם בצומת... תמחק את הכל, זה סתם מיושן!".

הפרופסור פתח את דלת המכונה ואמר: "אוקיי, מוכן? אתה נכנס למכונת המחיקה בעוד 1... 2... ולחץ על הכפתור. ג'ייק החל להתעוות, נפל על הרצפה וצעק. במקביל הכניס הפרופסור את החפצים למיני-מכונה ולחש: "מוחק זהות יהודית... מוחק היסטוריה... מוחק תרבות". ג'ייק יצא מן המכונה בכעס וצעק: "מה אתה משוגע? זה ממש כואב!".

הפרופסור נפנף בכיפה ושאל: "זוכר מה זה?", "בטח" ענה לו ג'ייק, "מה אתה עושה צחוק? זו הכיפה של סבא שלי! תחזיר לי את הכסף המכונה שלך לא פועלת!".

הפרופסור ניסה להרגיע אותו: "רגע רגע, לא להתעצבן, ננסה שוב... שלוש, ארבע ו...". אך לא עזרו כל הניסיונות – הזיכרון לא נמחק.

ג'ייק רתח מזעם: "אתה לא נורמלי, המכונה שלך לא עובדת וגם הרסה לי את הפן! תחזיר לי עכשיו את הכסף!".

הפרופסור השיב בזהירות: "סליחה אדוני, אבל חתמת על החחה". הוא הראה לו את דף החחה והמשיך: "רואה אותיות קטנות למטה? כתוב שם שהמכונה מוחקת עד 50 שנה, לא 3,700 שנה!".

ג'ייק הסתכל עליו בזלזול: "מה אתה רוצה להגיד לי שאני בן 3,700?".

"לא", ענה לו הפרופסור, "אבל הזהות היהודית שלך היא בת 3,700 שנה, אז שלום ויום טוב לך". ונכנס לאחד החדרים.

ג'ייק קימט את גבותיו והרהר לעצמו: "וואו, לא ידעתי שזה כזה רציני. 3,700 שנה. פששש... מה אני הולך לעשות עם זה עכשיו? טוב, כנראה שאני צריך לברר ולבדוק מה זה אומר לי...".